Przesłano: 13-04-2026
Zaakceptowano do druku: 28-09-2026

(cc) BY-NC

SIEĆ BROKERÓW INNOWACJI W ROLNICTWIE I ICH ROLA W INTERWENCJI 13.5 „WSPÓŁPRACA GRUP OPERACYJNYCH EPI"

Aleksander Bomberski[1], **Marcin Oszańca**[2], **Joanna Kobus-Cisowska**[3]

Abstrakt: Artykuł analizuje funkcjonowanie sieci brokerów innowacji w Polsce jako kluczowego elementu Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS). Na podstawie doświadczeń z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 oraz wytycznych Planu Strategicznego WPR 2023–2027, przedstawiono zadania, wymagane kompetencje oraz rolę mediacyjną brokera innowacji. Publikacja szczegółowo omawia zasady wsparcia w ramach Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI", w tym nowatorski instrument, jakim jest wsparcie przygotowawcze (13.5.1). Celem opracowania jest identyfikacja roli doradztwa rolniczego w transferze wiedzy ze szczególnym uwzględnieniem brokerów innowacji, ich znaczeniu w tworzeniu Grup Operacyjnych EPI a także ich funkcji i specyfiki w polskim systemie AKIS w okresach programowania PROW 2014–2020 oraz WPR 2023–2027.

Słowa kluczowe: broker innowacji, Grupy Operacyjne EPI, Interwencja 13.5, doradztwo rolnicze, AKIS, współpraca

JEL: Q00, Q13, Q16, Q33, O32, O33, Q55

THE NETWORK OF AGRICULTURAL INNOVATION BROKERS AND THEIR ROLE IN INTERVENTION 13.5 "COOPERATION OF EPI OPERATIONAL GROUPS"

Aleksander Bomberski[1], **Marcin Oszańca**[2], **Joanna Kobus-Cisowska**[3]

Abstract: Article analyzes the functioning of the innovation broker network in Poland as a key element of the Agricultural Knowledge and Innovation System (AKIS). Based on experience from the Rural Development Programme 2014–2020 and the guidelines of the CAP Strategic Plan 2023–2027, the tasks, required competencies, and mediating role of innovation brokers are presented. Publication provides a detailed discussion of the prin-

[1] Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Agricultural Advisory Centre in Brwinów, WSG University in Bydgoszcz) | wkład pracy (work input): 70% | ORCID: 0000-0001-7757-924X | e-mail: a.bomberski@cdr.gov.pl

[2] Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (Agricultural Advisory Centre in Brwinów) | wkład pracy (work input): 20% | ORCID: 0009-0003-6644-1343 | e-mail: m.oszanca@cdr.gov.pl

[3] Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (Poznań University of Life Sciences) wkład pracy (work input): 10% | ORCID: 0000-0003-2834-0405 | e-mail: joanna.kobus@up.poznan.pl

ciples of support under Intervention 13.5 "Cooperation of EIP Operational Groups," including the innovative instrument of preparatory support (13.5.1). The aim of this study is to identify the role of agricultural advisory services in knowledge transfer, with particular emphasis on innovation brokers - their significance in establishing EIP Operational Groups, as well as their functions and specific characteristics within the Polish AKIS system during the RDP 2014–2020 and CAP 2023–2027 programming periods.

Keywords: innovation broker, EIP Operational Groups, Intervention 13.5, agricultural advisory, AKIS, cooperation

JEL Classification: Q00, Q13, Q16, Q33, O32, O33, Q55

1. Wstęp

W dobie globalnej konkurencji, dynamicznych zmian geopolitycznych i klimatycznych, innowacyjność staje się główną siłą napędową sektora rolno-spożywczego. Współczesne rolnictwo w XXI wieku znajduje się w fazie intensywnego rozwoju technologicznego i narastającej konkurencji globalnej. Innowacyjność, rozumiana jako wdrażanie nowych lub znacznie udoskonalonych produktów, technologii lub metod organizacji (OECD, 2008; OECD i Eurostat, 2018), stanowi główną siłę napędową przemian gospodarczych i warunkuje konkurencyjność sektora rolno-spożywczego. Według Chyłka (2009) wiedza jest elementarnym czynnikiem rozwoju, a jej znaczenie we wzroście innowacyjności na obszarach wiejskich jest kluczowe dla zamykania luki technologicznej względem krajów Europy Zachodniej. Jednym z priorytetów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (w skrócie PROW) na lata 2014–2020 było wspieranie współpracy na rzecz innowacji, co zaowocowało powołaniem Sieci na rzecz Innowacji w Rolnictwie i na Obszarach Wiejskich (w skrócie SIR) (Bomberski, 2023).

Centralną postacią tego systemu stał się broker innowacji w rolnictwie – nowa kategoria doradcy rolniczego, pełniącego funkcję mediatora i animatora współpracy wielopodmiotowej odpowiedzialnego za transfer wiedzy i innowacji w sektorze rolnym. Niniejszy artykuł przybliża specyfikę tej roli oraz analizuje mechanizmy wsparcia Grup Operacyjnych (w skrócie GO) w nowej perspektywie finansowej 2023–2027.

2. Metodyka i cel badań

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie roli doradztwa rolniczego w transferze innowacji, podsumowanie naborów Działania 16 „Współpraca" PROW 2014-2020 oraz analiza porównawcza założeń i wytycznych dla Grup Operacyjnych w nowej perspektywie WPR 2023-2027 w zakresie Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI".

Metodyka badań opiera się na analizie porównawczej rozporządzenia Działania 16 „Współpraca" w ramach PROW 2014-2020 oraz wytycznych szczegółowych Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI" w ramach PS WPR 2023-2027. Dane wynikowe zostały pozyskane i omówione na podstawie aktualnego przeglądu literatury wymienionej w bibliografii oraz ogólnodostępnej bazy danych projektów Grup Operacyjnych EPI prowadzonej przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, które stanowią jedyne i aktualne źródło wiedzy na temat brokerów innowacji i Grup Operacyjnych. Do analizy i opisów zagadnień wykorzystano również obserwacje współuczestniczące i rozmowy kierowane prowadzone w ramach pracy doradczej i brokerskiej głównego autora publikacji.

3. Broker innowacji jako doradca rolniczy i mediator w agrobiznesie

Publiczne doradztwo rolnicze w Polsce koncentruje się obecnie na zdywersyfikowanym zakresie usług dla rolników obejmujących m.in. tworzeniu biznes planów oraz przygotowywaniu wniosków na rzecz funduszy UE, ale również funkcji wszechstronnego wektora transferu wiedzy. Obecny system, oparty na Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (CDR) oraz 16 Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego (WODR), stanowi ważny element polskiego Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (w skrócie: AKIS - Agricultural Knowledge and Innovation System). Metodyka doradztwa rolniczego według Kujawińskiego (2009) zakłada wspieranie rolników w podejmowaniu samodzielnych, racjonalnych decyzji poprzez obiektywny i skuteczny przekaz informacji o nowych rozwiązaniach. Innowacja z punktu widzenia doradztwa charakteryzuje się czterema cechami: nowością, ekonomicznością, wielopłaszczyznowością oraz dostępnością. Skuteczny transfer wiedzy wymaga integracji informacji pochodzących od naukowców, rolników, doradców oraz przedsiębiorców – producentów środków produkcji co pozwala na dopasowanie technologii do konkretnych warunków lokalnych.
Broker innowacji w rolnictwie to rozwiązanie rekomendowane przez Komisję Europejską w ramach Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego (EIP-AGRI). W warunkach polskich brokerzy są pracownikami publicznych jednostek doradztwa rolniczego: Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (WODR) oraz Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR). Ich głównym zadaniem jest wypełnienie luki komunikacyjnej pomiędzy światem nauki, biznesu a praktyką rolniczą. Współczesna rola doradcy ewoluuje od przekazywania gotowych rozwiązań technologicznych w stronę brokeringu wiedzy, który polega na kojarzeniu partnerów i moderowaniu procesów twórczych (Bomberski, 2023). Broker działa jako katalizator wewnątrz Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS), ułatwiając przepływ innowacji „od pola do stołu". Brokerzy innowacji w rolnictwie są finan-

sowani w ramach Pomocy Technicznej Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (wcześniej PROW 2014-2020) i funkcjonują w publicznych jednostkach doradztwa rolniczego jako część Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Plus (w skrócie KSOW+).

Praca brokera innowacji jest procesem złożonym. Opierając się na modelach Havelocka (1969), system ten niezmiennie na przestrzeni lat łączy model badawczo-wdrożeniowy z modelem rozwiązywania konkretnych problemów rolnika. Działanie brokera obejmuje siedem etapów: od zrozumienia potrzeb grupy, przez poszukiwanie rozwiązań w jednostkach naukowych, tworzenie formalnych konsorcjów, aż po wsparcie w pozyskiwaniu finansowania i upowszechnianie wyników:

1. Identyfikacja potrzeb: diagnoza konkretnych problemów i ograniczeń grup rolników.
2. Poszukiwanie rozwiązań: analiza dostępnych wyników badań w jednostkach naukowych i u przedsiębiorców.
3. Inicjowanie analiz: uruchamianie celowych badań mających na celu rozwiązanie zdiagnozowanego problemu.
4. Budowa konsorcjum: tworzenie formalnych struktur współpracy (Grup Operacyjnych).
5. Pozyskiwanie finansowania: pomoc w przygotowaniu wniosków o dotacje zewnętrzne.
6. Upowszechnianie: transfer uzyskanej wiedzy do szerszej praktyki rolniczej.
7. Edukacja: gromadzenie i dystrybucja wypracowanego know-how poprzez system szkoleń.

W przedstawionym modelu pracy brokera innowacji kluczowe znaczenie ma jego funkcja integracyjna i koordynacyjna, polegająca na łączeniu środowiska naukowego, doradczego oraz praktyki rolniczej w ramach wspólnych przedsięwzięć projektowych. Broker nie tylko identyfikuje potrzeby i inicjuje współpracę, ale również pełni rolę „łącznika wiedzy", który porządkuje proces przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi etapami – od diagnozy problemu, przez poszukiwanie i adaptację rozwiązań, aż po ich wdrożenie i upowszechnienie. W tym ujęciu szczególnego znaczenia nabiera udział jednostek naukowych, w tym pracowników uczelni, którzy stanowią istotne zaplecze merytoryczne całego systemu.

Ich zaangażowanie wzmacnia poszczególne etapy procesu brokerskiego, w szczególności w zakresie generowania i weryfikacji rozwiązań innowacyjnych oraz ich dostosowania do warunków praktycznych. Wnoszą oni specjalistyczną wiedzę ekspercką, doświadczenie badawcze oraz kompetencje w zakresie analizy i interpretacji danych, co pozwala na zwiększenie trafności identyfikowanych problemów oraz jakości opracowywanych rozwiązań. Jednocześnie ich udział ułatwia

proces walidacji rezultatów badań w warunkach rzeczywistych gospodarstw rolnych, co stanowi kluczowy element skutecznego wdrażania innowacji.

W konsekwencji współpraca brokera innowacji z jednostkami naukowymi oraz praktyką rolniczą wzmacnia efektywność całego systemu AKIS, podnosząc poziom użyteczności wdrażanych rozwiązań oraz zwiększając ich potencjał aplikacyjny w sektorze rolno-spożywczym. Integracja tych trzech środowisk stanowi tym samym warunek konieczny dla skutecznej realizacji projektów w ramach Grup Operacyjnych EPI oraz dla zapewnienia trwałości efektów transferu wiedzy i innowacji.

Każdy element pracy brokera innowacji w rolnictwie czy doradcy rolniczego jest równie istotny i jeśli którykolwiek z powyższych etapów nie zostanie zrealizowany proces doradztwa i transferu wiedzy nie będzie efektywny.

Skuteczny brokering wymaga unikalnego połączenia wiedzy merytorycznej z wysokimi kompetencjami psychospołecznymi. Do kluczowych cech brokera innowacji należą:

- Zdolności mediacyjne: broker musi umieć godzić sprzeczne interesy naukowców, skupionych na publikacjach i rolników, oczekujących praktycznych, szybkich efektów ekonomicznych. Mediacja staje się tu metodą zapobiegania konfliktom wewnątrz konsorcjum projektowego (Suchanek 2018).
- Obiektywizm i budowa zaufania: fundamentem sukcesu Grup Operacyjnych jest bezstronność i obiektywizm doradcy.
- Komunikacja interpersonalna: ponad 73% badanych rolników ocenia umiejętności komunikacyjne brokerów jako kluczowy czynnik motywujący do współpracy (Bomberski, 2020; Bomberski, 2023).

Broker innowacji występuje w roli mediatora, co jest kluczowe w wielopodmiotowych strukturach, gdzie dochodzi do konfliktów interesów między naukowcami a rolnikami. Według Suchanka (2018) mediacja jest efektywnym sposobem wypracowywania porozumienia akceptowanego przez strony sporu, pozwalającym zapobiegać konfliktom w agrobiznesie. Skuteczność brokera zależy od umiejętności interpersonalnych, które w badaniach Bomberskiego (2020) ponad 73% badanych rolników oceniło jako kluczowe dla budowania zaufania w grupie.

4. Sieć na rzecz Innowacji w Rolnictwie (SIR)

SIR funkcjonuje jako struktura otwarta będąca podsiecią Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Plus (KSOW+), łącząca obecnie 250 aktywnych partnerów, w tym rolników, naukowców i przedsiębiorców. Koordynację krajową sprawuje Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, a regionalną 16 jednostek wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego. W latach 2014–2022 sieć zorganizowała ponad

1300 wydarzeń dla 53 tys. uczestników (www.ksowplus.pl). Badania (Bomberski, 2020) wykazują silną korelację między udziałem w wydarzeniach SIR (obecnie KSOW+) a wzrostem zainteresowania wdrażaniem innowacji w gospodarstwach. Warto zwrócić również uwagę na drugą podsieć KSOW+ tzn. Krajową Sieć Gospodarstw Demonstracyjnych (KSGD) opartą również na koordynacji centralnej w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz wojewódzkiej w 16 wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego (www.gospodarstwademonstracyjne.cdr.gov.pl). KSGD obecnie tworzy 320 wzorcowych gospodarstw demonstracyjnych prywatnych i instytucjonalnych, które stanowią bazę pionierskich gospodarstw o ogromnym potencjale projektowym i innowacyjnym.

5. Grupy Operacyjne oraz Interwencja 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI"

Rozpoczęcie realizacji Działania 16 „Współpraca" w 2017 roku stanowiło swego rodzaju odpowiedź na ustanowienie w ramach Unii Europejskiej strategii gospodarczej obejmującej innowacyjny rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Działanie to zakładało wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie struktur nazwanych Grupami Operacyjnymi, które stanowią część Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa EIP-AGRI (MRiRW, 2026). Głównym założeniem powstania europejskiego partnerstwa innowacyjnego było inicjowanie działań na rzecz innowacyjnego, konkurencyjnego i zrównoważonego rolnictwa Europejskiego, poprzez osiąganie większej wydajności przy jednoczesnym zrównoważonym wykorzystywaniu zasobów i środowiska (Bomberski, 2023). Cel ten jest osiągany poprzez wprowadzenie w każdym kraju członkowskim instrumentu finansowego dedykowanego Grupom Operacyjnym, składającym się z rolnika, jednostki naukowej, przedsiębiorstwa oraz podmiotów doradczych. Założeniem Grup Operacyjnych jest opracowanie rozwiązania, wykonanie badań i wdrożenie innowacji będącej odpowiedzią na zdiagnozowany problem lub wyzwanie w gospodarstwie rolnym.

Realizacja Działania „Współpraca" w ramach PROW 2014–2020 zaowocowała powstaniem 440 Grup Operacyjnych w Polsce o zdywersyfikowanej tematyce (https://www.ksowplus.pl/baza-danych/baza-grup-operacyjnych-epi). Sukces ten został zrealizowany dzięki bezpłatnemu wsparciu brokerów innowacji i doradców reprezentujących publiczne doradztwo rolnicze oraz zaowocował kontynuacją programu w Planie Strategicznym WPR 2023–2027. Następstwem Działania 16 „Współpraca" z PROW 2014–2020 jest Interwencja 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI". Całkowity budżet tej interwencji wynosi 109 mln euro.

W obecnej perspektywie większy nacisk położono na opracowanie i wdrożenie innowacyjnych projektów uwzględniających zdiagnozowane potrzeby rolników. Beneficjentami mogą być Grupy składające się z co najmniej dwóch podmiotów, przy obowiązkowym udziale rolnika, który powinien być inicjatorem operacji i osobą diagnozującą wyzwanie projektowe. Takie podejście powinno skutkować realnie wyższym zaangażowaniem praktyki rolniczej w projekt i zwiększeniem znaczenia rolników w projektach Grup Operacyjnych, co było w poprzednich latach często wskazywane przez beneficjentów jako element do poprawy (Bomberski, 2020; Bomberski, 2023). W obecnej Interwencji maksymalna kwota pomocy została obniżona z 6 mln zł do 2,5 mln zł, co ma na celu promocję projektów o charakterze pilotażowym i wdrożeniowym, ograniczając tendencję do traktowania programu jako źródła finansowania zakupów czysto inwestycyjnych. Kryteria punktowe promują innowacje z zakresu Rolnictwa 4.0 oraz strategię „Od pola do stołu" obejmując m.in.:

- Doświadczenie w realizacji wcześniejszych projektów „Współpraca" (2 pkt).
- Projekty z zakresu rolnictwa 4.0 (2 pkt).
- Realizację strategii „Od pola do stołu" (1 pkt).
- Uzasadnienie potrzeby operacji wynikami badań naukowych (1 pkt) (MRiRW 2026).

Pomoc w ramach Interwencji 13.5 przyznawana jest w czterech kategoriach kosztów:

- Koszty ogólne: 100% refundacji.
- Koszty badań: 100% refundacji (maks. 50% kwoty pomocy).
- Inwestycje: 65% kosztów (do 100% przy inwestycjach nieprodukcyjnych).
- Koszty ryczałtowe: dla mniejszych operacji do 350 tys. zł (MRiRW 2026).

6. Wsparcie przygotowawcze (Interwencja 13.5.1)

Nowością w obecnej perspektywie jest fakultatywne wsparcie przygotowawcze realizowane pod nazwą 13.5.1 „Wsparcie przygotowawcze", mające na celu ułatwienie tworzenia nowych Grup Operacyjnych, kojarzenia ze sobą potencjalnych partnerów oraz przygotowania wysokiej jakości wniosku projektowego.

Kluczowe parametry naboru 13.5.1 „Wsparcie przygotowawcze":

- Forma: ryczałt w wysokości do 50 tys. zł.
- Cel: Pokrycie kosztów sieciowania, działań brokerskich, konsultacji prawnych oraz sporządzenia opinii o innowacyjności.
- Zobowiązania: Podmiot korzystający ze wsparcia musi utworzyć grupę operacyjną i złożyć wniosek w naborze właściwym.
- Czas trwania: Realizacja etapu przygotowawczego nie może przekroczyć 12 miesięcy, jednakże terminy aktualnie zakończonego naboru w zależności

od terminu ogłoszenia wyników umożliwią realizację 3-4 miesięczną (MRiRW 2026).

Instrument ten oceniany jest jako bardzo potrzebny, gdyż wypełnia lukę w finansowaniu najbardziej ryzykownego etapu formowania się partnerstwa. Nabór na wsparcie przygotowawcze odbył się w dniach od 15 stycznia do 16 lutego 2026 roku. Wnioski można było składać wyłącznie poprzez Platformę Usług Elektronicznych ARiMR (ePUE) co spowodowało znaczne ułatwienie w procesie przygotowania treści wniosków oraz dołączania załączników do wniosku. Łącznie zostało złożonych 555 wniosków, najwięcej z przeprowadzonych dotychczas naborów wspierających tworzenie i funkcjonowanie Grup Operacyjnych EPI w Polsce. Obserwacje współuczestniczące oraz przeprowadzone konsultacje w ramach pracy brokerskiej i doradczej autorów artykułu wskazują, że wsparcie będzie najczęściej przeznaczone na usługi konsultingowe, spotkania sieciujące, wyjazdy studyjne oraz sporządzenie opinii o innowacyjności.

7. Problemy i bariery w tworzeniu Grup Operacyjnych

Mimo sukcesu i dynamicznego wzrostu liczby Grup Operacyjnych w Polsce (powstanie 440 GO w ramach PROW 2014–2020), proces ten napotyka na bariery. Badania ankietowe przeprowadzone przez Bomberskiego w 2019 r. na 450 rolnikach oraz w 2023 r. na 184 rolnikach wskazały na następujące wyzwania z wdrażania Działania 16 oraz Interwencji 13.5:

- Obciążenia finansowe: Głównym problemem pozostaje konieczność podpisania weksla in blanco przez wszystkich partnerów (wskazanie przez 87% rolników w 2019 r. i 73% w 2023 r.).
- Biurokracja: Skomplikowana dokumentacja konkursowa była barierą dla 47% rolników i 63% naukowców w 2023 r.
- Ryzyko wycofania się partnera: Uznawane za największe zagrożenie dla stabilności projektu (Bomberski 2020, 2023).

8. Analiza porównawcza wsparcia Grup Operacyjnych: PROW 2014–2020 oraz Plan Strategiczny WPR 2023–2027

Ewolucja przepisów dotyczących Działania „Współpraca" wskazuje na dążenie ustawodawcy do optymalizacji procesu transferu innowacji oraz wyciągnięcia wniosków z naborów pilotażowych. Poniższe zestawienie syntetyzuje kluczowe zmiany w mechanizmach wsparcia dedykowanym Grupom Operacyjnym EPI. Większe znaczenie przywiązuje się również do okresu post projektowego obejmującego dalsze upowszechnianie i wdrażanie rezultatów projektów po zakończeniu

okresu ich finansowania. Brokerzy innowacji w rolnictwie działający w każdym wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego organizują regionalne fora innowacji dla Grup Operacyjnych wspierające dalsze upowszechnianie wyników projektów a także poszukiwanie i prezentowanie potencjalnych nowych źródeł finansowania projektów, zarówno ze środków krajowych jak i międzynarodowych. Na poziomie krajowym najczęściej prezentowane są programy prowadzone przez NCBR takie jak Agrostrateg natomiast na poziomie Unii Europejskiej – program Horyzont Europa oraz LIFE. Profesjonalne wykłady wprowadzające do nowych źródeł finansowania projektów są prowadzone przez zaproszonych ekspertów NCBR oraz Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE.

Artykuł dotyczy bowiem nie tylko samych mechanizmów wdrażania innowacji, ale również możliwości ich upowszechniania, co w praktyce jest uzależnione m.in. od zapewnienia odpowiedniego finansowania w określonej perspektywie czasowej.

Tabela 1

Porównanie warunków wsparcia Grup Operacyjnych EPI w dwóch perspektywach finansowych

Cecha	PROW 2014–2020 (Działanie M16)	PS WPR 2023–2027 (Interwencja 13.5)
Maksymalna kwota pomocy	Do 6 mln zł (limit na nabór)	Do 2,5 mln zł (z preferencją dla operacji ryczałtowych do 350 tys. zł)
Wsparcie przygotowawcze	Brak (koszty ogólne refundowane po fakcie)	Nowy instrument (13.5.1) – ryczałt do 50 tys. zł na zawiązanie grupy
Refundacja kosztów inwestycyjnych	Początkowo 50%, później podniesiona do 70%	65% kosztów inwestycji materialnych i niematerialnych (plus do 100% refundacji kosztów nieprodukcyjnych).
Refundacja kosztów badań	100% (od szóstego naboru)	100%, ale z limitem do 50% całkowitej kwoty pomocy na operację
Krótkie Łańcuchy Dostaw (KŁŻ)	Realizowane w ramach Działania „Współpraca”	Przeniesione do interwencji LEADER (Lokalne Grupy Działania)
Struktura sieciowa	SIR jako podsieć KSOW	SIR jako integralna część nowej struktury KSOW+
Priorytety tematyczne	Ogólne (produkty z Załącznika I TFUE)	Zwiększony nacisk na Rolnictwo 4.0 oraz strategię „Od pola do stołu”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Działania 16 „Współpraca” oraz Wytycznych Szczegółowych Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI”.

Analiza porównawcza wykazuje, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zdecydowało się na obniżenie maksymalnej kwoty pomocy z 6 mln do 2,5 mln zł. Zmiana ta ma na celu skierowanie uwagi beneficjentów na pilotażowy i wdroże-

niowy charakter operacji, ograniczając tendencję do traktowania programu jako źródła finansowania dużych inwestycji infrastrukturalnych, ale również ograniczenie udziału kosztów badawczych w ujęciu całego budżetu projektu.

Istotnym novum jest wprowadzenie etapu przygotowawczego. W perspektywie 2014–2020 brak finansowania na etapie koncepcyjnym (sieciowanie, konsultacje prawne, opinie o innowacyjności) stanowiło istotną barierę wejścia dla podmiotów nieposiadających własnego kapitału na start. Obecny system ryczałtowy (50 tys. zł) wypełnia tę lukę, profesjonalizując proces tworzenia konsorcjów już na poziomie diagnozy problemu.

Z punktu widzenia naukowego, negatywnie oceniane jest wprowadzenie limitu wydatków na badania (do 50% wartości dotacji). Innowacje w rolnictwie często opierają się na kosztownych badaniach laboratoryjnych i polowych, których ograniczenie budżetowe może wpłynąć na jakość ostatecznych rezultatów.

Z kolei przeniesienie wsparcia dla Krótkich Łańcuchów Żywnościowych do struktur LEADER (Lokalne Grupy Działania) z założenia miało odciążać Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i pozwolić na lepsze dopasowanie modeli sprzedaży bezpośredniej do lokalnej specyfiki regionu w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS). Analiza Lokalnych Strategii Rozwoju realizowanych przez Lokalne Grupy Działania pokazuje, że niewiele LGD zdecydowało się na wsparcie dla KŁŻ.

9. Podsumowanie i wnioski

Analiza sieci brokerów innowacji oraz mechanizmów Interwencji 13.5 pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Kluczowa rola brokera: Brokerzy innowacji jako przedstawiciele publicznego doradztwa rolniczego są mediatorami uważanymi za obiektywnych i budzących zaufanie partnerów do współpracy projektowej.
2. Nowe kompetencje doradców rolniczych: W przedstawionym modelu pracy brokera innowacji kluczowe znaczenie ma jego funkcja integracyjna i koordynacyjna, polegająca na łączeniu środowiska naukowego, doradczego oraz praktyki rolniczej w ramach wspólnych przedsięwzięć projektowych. Rola „łącznika wiedzy" jest kompetencją, która w dobie rozwoju sztucznej inteligencji powinna być intensywnie rozwijana w jednostkach doradztwa rolniczego.
3. Zmiana kluczowych warunków finansowania Grup Operacyjnych: zmniejszenie maksymalnego poziomu pomocy dla Grupy z 6 mln zł do 2,5 mln zł obniżyło atrakcyjność Interwencji 13.5.
4. Efektywność wsparcia przygotowawczego: Wprowadzenie ryczałtu na zawiązanie grupy (13.5.1) pozwoli na profesjonalizację procesów AKIS

już na etapie koncepcyjnym oraz potencjalnie wyższą jakość składanych wniosków o przyznanie pomocy przez Grupy Operacyjne EPI.

5. Wzrost zaufania: Sukces 440 Grup Operacyjnych w Polsce stawia nasz kraj w czołówce UE pod względem dynamiki wdrażania innowacji w sektorze rolno-spożywczym.
6. Przeniesienie wsparcia dla KŁŻ do RLKS: Błędem organizacyjnym i koncepcyjnym było powierzenie Lokalnym Grupom Działania wsparcia tworzenia i funkcjonowania Krótkich Łańcuchów Dostaw Żywności. Na poziomie centralnym w ramach PROW nabory tematyczne dla Grup KŁŻ były najbardziej odpowiednią i skuteczną metodą finansowania a przeniesienie ich wsparcia na poziom lokalny spowodował znaczne ograniczenie wsparcia po stronie LGD.
7. Wyzwanie w zakresie wsparcia post projektowego: Istotnym zagadnieniem, które powinno być wspierane systemowo w nowej perspektywie finansowej po 2028 roku jest pomoc w upowszechnieniu innowacji i komercjalizacji wyników zakończonych projektów.
8. Najczęstsze bariery w tworzeniu konsorcjów projektowych: Badania przeprowadzone w 2019 i 2023 roku wskazują na obciążenia wekslowe, skomplikowane formularze wniosków oraz ryzyko wycofania się partnerów jako najważniejsze bariery we współpracy projektowej.

Analiza prezentuje zgodne z założeniami i celami realizacji PROW 2014-2020 oraz PS WPR 2023-2027 potencjalne efekty wdrażania i upowszechniania innowacji w zakresie wsparcia tworzenia Grup Operacyjnych przez brokerów innowacji w rolnictwie oraz realizacji projektów przez te Grupy. Powyższe działania powinny optymalizować efektywność produkcji rolniczej, minimalizować negatywny wpływ intensywnej produkcji rolniczej na środowisko, poprawiać jakość produktów oraz zwiększać konkurencyjność i dochodowość gospodarstw rolnych. Przedstawione powyżej potencjalne efekty wdrażania innowacji zostały szerzej opisane w ramach wyników badań przeprowadzonych przez Bomberskiego (2020, 2023), które zostały wykorzystane w niniejszym opracowaniu.

Dalszy rozwój podsieci SIR w ramach struktur KSOW+ oraz utrzymanie i doskonalenie profesjonalnej kadry brokerów innowacji opartej na publicznym doradztwie rolniczym są warunkami koniecznymi dla pełnego wykorzystania potencjału polskiego rolnictwa w latach 2023–2027 oraz w okresie po 2027 roku. Działanie 16 „Współpraca" realizowane w ramach PROW 2014-2020 było skutecznym narzędziem finansującym współpracę projektową rolników ze środowiskiem naukowym a kontynuacja wsparcia w ramach Interwencji 13.5 w obecnej perspektywie WPR 2023-2027 jest naturalnym zapewnieniem ciągłości promowania innowacyjności i wspierania systemu AKIS w polskim rolnictwie.

LITERATURA

1. Bomberski, A. (2020). *Rola doradztwa rolniczego w realizacji założeń sieci na rzecz innowacji w rolnictwie na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego* [Rozprawa doktorska, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy]. Repozytorium Cyfrowe Politechniki Bydgoskiej. https://dlibra.pbs.edu.pl/publication/3281
2. Bomberski, A. (2023). *Wdrażanie innowacji i zarządzanie grupami operacyjnymi przez brokerów innowacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2014–2020 oraz Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*. Wydawnictwo Uczelniane WSG.
3. Chyłek, E. K. (2009). Znaczenie wiedzy we wzroście innowacyjności na obszarach wiejskich. *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, *56*(1), 9–20.
4. Havelock, R. G., & Guskin, A. (1969). *Planning for innovation through dissemination and utilization of knowledge*. Center for Research on Utilization of Scientific Knowledge, Institute for Social Research, University of Michigan.
5. Józwiak, W., Kagan, A., & Mirkowska, Z. (2012). Innowacje w polskich gospodarstwach rolnych, zakres ich wdrażania i znaczenie. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, (3), 3–27.
6. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+. (b.d.). *Baza Grup Operacyjnych EPI*. Pobrano 2 kwietnia 2026 z https://www.ksowplus.pl/baza-danych/baza-grup-operacyjnych-epi
7. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+. (b.d.). *Krajowa Sieć Gospodarstw Demonstracyjnych*. Pobrano 2 kwietnia 2026 z https://www.ksowplus.pl/ksow/sieci-tematyczne-ksow
8. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich+. (b.d.). *KSOW+*. Pobrano 2 kwietnia 2026 z https://www.ksowplus.pl/
9. Kujawiński, W. (2009). *Metodyka doradztwa rolniczego*. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu.
10. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2023). *Plan strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027: Wersja 3.2*.
11. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2026). *Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.5 Współpraca Grup Operacyjnych EPI. Warszawa, 17 lipca 2026.* https://www.gov.pl/attachment/1a535fe3-732e-4901-b693-35ac22b9d060
12. OECD. (2018). *Enhancing rural innovation: Proceedings of the 11th OECD Rural Development Conference*. OECD.
13. OECD, & Eurostat. (2008). *Podręcznik Oslo: Pomiar działalności naukowej i technicznej: Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji* (wyd. 3). Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Departament Strategii i Rozwoju Nauki.
14. Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 listopada 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Współpraca" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. (2021). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, 2021*, poz. 2130. https://eli.gov.pl/eli/DU/2021/2130/ogl
16. Suchanek, M. (2018). Mediacja jako metoda rozwiązywania konfliktów społecznych. *Studia Administracyjne, 10*, 129–147. https://doi.org/10.18276/sa.2018.10-0